

Så gick det till när Sverige slutade älska Israel

Statsvetaren Daniel Schatz går igenom de svensk-israeliska relationerna – från varmaste vänskap till iskyla – i ny bok

PLO-ledaren Yassir Arafat på besök i Stockholm år 1983, tillsammans med

Sveriges relation till Israel har varit som en bergochdalbana, från varmaste vänskap till diplomatisk iskyla. Statsvetaren Daniel Schatz har nu sammanfattat historien, som börjar i en tid där bibliska referenser var en självklarhet och socialdemokratin älskade den nya judiska nationen.

Hur kan en konflikt i ett land 3 000 kilometer bort från Sverige, på en yta mindre än Småland, engagera svenskar i generation efter generation?

Den frågan har statsvetaren och skribenten Daniel Schatz utgått från när han har skrivit boken *Från Jerusalem till Stockholm*.

100 intervjuer

Boken är en historieskrivning över de svensk-israeliska relationerna och baseras på fler än 100 intervjuer med personer mitt i händelsernas centrum.

– Men allt börjar med att det

Heliga landet länge haft en särskild plats i det svenska medvetandet, säger Daniel Schatz.

Långt innan staten Israel såg dagens ljus år 1948 fanns Bibelns berättelser ständigt närvarande i Sverige, i och med landets kristnande för tusen år sedan.

– Det Heliga landet blev då en given referenspunkt i vardagen, från kungar till bönder, långt innan någon svensk själv hade möjligheten att resa dit, säger Daniel Schatz.

Så när Israel utropade sig som självständig stat var de svensk-israeliska relationerna på topp, med statsminister Tage Erlander (S) i spetsen.

Under hans tid hade Sverige exceptionellt nära förbindelser med Israel. Svenskar såg Israel som ett mönstersamhälle, och Socialdemokraterna ansåg att det fanns en stark ideologisk samhörighet.

Israel växte fram utifrån en socialistisk vision, med sina kibbut-

Maria Malmer Stenergard (M).

Daniel Schatz.

zer och sin välfärd. Mitt i region av diktaturer var landet dessutom en demokrati.

– Sedan sågs det som en moralisk upprättelse efter Förintelsen och århundraden av antisemitism, säger Daniel Schatz.

– Religion spelade också en viktigare roll än i dag. Även om Tage Erlander såg sig som sekulär var han uppvuxen inom Missionsförbundet och refererade ofta till Bibeln i sina uttalanden om Israel.

Palme ändrar läget

Den stora förändringen i synen

på Israel kom först med Olof Palme som statsminister. 1967 bröt sexdagarskriget ut; Israel vann ny terräng men blev samtidigt ockupationsmakt. Och detta sammanföll med 68-rörelsen, den stora vänstervågen i västvärlden.

– Då förändrades bilden av Israel: från utsatt demokrati som kämpade för sin överlevnad, till en ockupationsmakt, där palestinerna sågs som den svagare parten. David hade plötsligt blivit Goliat kan man säga.

Daniel Schatz menar att den omsvängningen passade väl in i det vänsterpolitiska tänkande som hade börjat etablera sig som en sorts mittpunkt i samhällsdebatten.

– Den nya vänstern började tolka konflikten som kolonialistisk. Man hade ett antikolonialt perspektiv, där PLO sågs som en av tredje världens befrielserörelser. 68-rörelsen gjorde sedan Palestinafrågan till en av sina stora symbolfrågor jämte Vietnamkriget.

Samtidigt började Israel att lera sig med USA och blev snart en symbol för allt det som vänstern ville motverka.

Så med Olof Palme i spetsen bytte Sverige fot och blev allt mer Palestinavänligt, på bekostnad av de goda relationerna med Israel.

– Det var också nu Sverige började se sig som en moralisk stormakt, där vi skulle göra gott internationellt med ett högt bistånd, där vi skulle stå upp för internationell rätt och alltid stödja den upplevt svagare parten i en konflikt.

Daniel Schatz är själv något kri-

Den nya vänstern började tolka konflikten som kolonialistisk.

Daniel Schatz

Danmarks dåvarande statsminister Anker Jørgensen och Sveriges dito Olof Palme. Strax efterbesöket blir Olof Palme utbuad i Storkyrkan i Stockholm.

FOTO: DAN HANSSON/SVD/TT

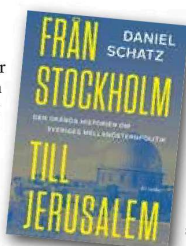
tiskt till den här synen, då den också innebär stöd till diktaturer, kommunistregimer och även terroristgrupper, säger han.

– Men om man ville stödja den svagare parten blev Palestina en bra symbol.

Olof Palme gick också i bränschen för att erkänna PLO som representant för det palestinska folket, och han var den första ledaren i västvärlden som träffade PLO-ledaren Yassir Arafat.

– Det retade gallfeber på Israel som såg PLO som en terrororganisation, säger Daniel Schatz.

Att Sverige har blivit allt mer sekulariserat är inget som Daniel Schatz tar upp i boken, men han

"Från Stockholm till Jerusalem" utkommer på bokförlaget Fri tanke.

säger att Olof Palme och hans generation troligtvis inte hade samma religiösa referensramar som ledande svenska politiker tidigare hade haft.

– I stället för bibelreferenserna blev vänstervokabulär som en ny religion.

Utbuad i kyrkan

En intressant anekdot i boken är att Olof Palme blev utbuad i Storkyrkan i Stockholm år 1983. Det var när han hade bjudit in Yassir Arafat till Sverige – och oinbjuden gick in på ett möte som solidaritetskommittén för Israel höll i kyrkan.

– Han kom dit och höll ett tal och blev utbuad av publiken som bestod av kristna Israelvänner och judar. Palme blev själv chockad och förstod inte att de som buade ansåg att han hade bjudit in en blodig terrorist till Sverige.

Men Olof Palmes hållning till Israel skulle styra den svenska ut-

Sveriges statsminister Tage Erlander tar ett dopp i Döda havet under en resa till Israel år 1962.

rikespolitiken i årtionden framåt, även efter hans död.

En annan anekdot från boken är hämtad från 1993, tio år senare, då Osloavtalet precis hade undertecknats. Dåvarande biståndsminister Alf Svensson (KD) befann sig på ett flygplan till Tel Aviv då nyheten om fredsavtalet briserade och passagerarna började gråta av glädje.

– Alf Svensson var en väldigt engagerad Israelvän, konstaterar Daniel Schatz.

Han kan även ses som en god

symbol för den del av borgerligheten som har en mer välvillig inställning till Israel och som förespråkat en mer Israelvänlig linje i svensk utrikespolitik. Men Daniel Schatz menar att den svenska hållningen har varit svår att förändra. Även när Sverige har haft borgerliga regeringar har den linje som Olof Palme etablerade legat fast, dels på grund av den kultur som vuxit fram på UD, dels på grund av att det även inom borgerligheten funnits ledare som inte varit så välvilligt inställda till Israel. Det främsta exemplet, menar Daniel Schatz, är Carl Bildt, tidigare statsminister och utrikesminister.

– Jag hävdar i min bok att den Israelkritiska politiken, och synen på Sverige som en moralisk stormakt, blev institutionaliserad på UD, säger Daniel Schatz.

Inte ens när Socialdemokraterna 1996, till slut, fick en Israelvänlig statsminister i Göran Persson gick det att lägga om kursen helt.

– Göran Persson uppfattade

Palmelinjen som propagandistisk och ensidig, säger Daniel Schatz.

– Han ska själv ha kallat UD för en underavdelning till PLO och kände sig tvungen att gå via Statsrådsberedningen i stället för UD när det handlade om Sveriges kontakter med Israel.

Daniel Schatz menar att Sverige länge drömt om att spela en viktig roll i konflikten mellan israeler och palestinier, men att Sveriges ensidiga "plakatpolitik" ofta satt käppar i hjulet.

Undantaget, menar han, är tiden då Göran Persson var statsminister. Då var Sverige på väg att få verkligt inflytande i och med de hemliga fredsförhandlingar som i början av 2000-talet hölls i Harpsund.

Noterbart är att Göran Persson också var påläst när det gällde Bibeln och växte upp i en miljö där familjen var aktiv i den lokala kyrkan.

VÄND ►